

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.05.46>

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Єсімов С.С.,

кандидат юридичних наук, доцент
професор кафедри адміністративно-правових дисциплін,
Львівського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-9327-0071

Єсімов С.С. Реалізація принципу змагальності в адміністративному судочинстві при використанні інформаційних технологій.

Стаття присвячена дослідженню застосування інформаційно-комунікаційних технологій у контексті забезпечення принципу змагальності в адміністративному судочинстві. Проаналізовано нормативно-правові акти чинного законодавства з позиції вимог Європейського суду з прав людини щодо забезпечення принципу змагальності в адміністративному судочинстві. Для розкриття ролі інформаційних технологій застосовано загально філософськи та спеціальні методи дослідження правових явищ. Актуальність дослідження зумовлено необхідністю використання інформаційних технологій, що дозволяє підвищити ефективність адміністративного судочинства, оскільки дана форма реалізації судової влади покликана активно впливати на публічно-правові відносини та здійснювати захист прав та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічних правовідносин. Розглянуто застосування інформаційно-комунікаційних технологій на етапах подання позовної заяви, представлення доказів та іншої інформації по суті адміністративного позову. Можливість використання електронної форми породжує передбачає диспозитивність вибору форми звернення до суду. Вибір правового засобу залежить від поведінки позивача та мети отримання доступу до правосуддя. Зазначено, що етап підготовки справи до судового розгляду потребує активної взаємодії сторін і суду. Універсальність етапу характерна для адміністративних справ усіх категорій, а функціональність – у забезпеченні змагальних засад формування доказової бази до судового розгляду, де проявляється поведінковий напрям принципу змагальності. Вказано, що при судовому розгляді щодо змагальності процесуальні дії сторін спрямовані на доведення позиції, що проявляється у збиранні та поданні доказів, що є для сторін важливим прийомом змагання. Технічні засоби реалізації принципу змагальності та технологічні рішення передбачають відкриту діяльність суду щодо

формування середовища довіри, сумлінну діяльність сторін з використання інформаційних технологій та подання достовірних доказів в електронній формі.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративний суд, довіра, змагальні засади, комунікація, технічні засоби, цифрові ризики.

Yesimov S.S. Implementation of the principle of competition in administrative proceedings when using information technologies.

The article is devoted to the study of the application of information and communication technologies in the context of ensuring the principle of competitiveness in administrative proceedings. The normative legal acts of the current legislation analyzed from the point of view of the requirements of the European Court of Human Rights regarding the provision of the principle of competition in administrative proceedings. To reveal the role of information technologies, general philosophical and special research methods of legal phenomena are applied. The relevance of the study is determined by the need to use information technologies, which allows to increase the efficiency of administrative proceedings, since this form of exercise of judicial power is designed to actively influence public-legal relations and protect the rights and interests of individuals and legal entities in the field of public legal relations. The use of information and communication technologies at the stages of filing a subpoena, presenting evidence and other information on the essence of an administrative claim is considered. The possibility of using an electronic form gives rise to the dispositive nature of the choice of the form of appeal to the court. The choice of legal remedy depends on the behavior of the plaintiff and the goal of obtaining access to justice. It is noted that the stage of preparing the case for trial requires active interaction between the parties and the court. The universality of the stage is characteristic for administrative cases of all categories, and the functionality is in ensuring the adversarial basis of the formation of the evidence base for the trial, where the behavioral

direction of the adversarial principle manifested. It indicated that in a judicial proceeding regarding adversariality, the procedural actions of the parties are aimed at proving the position, which is manifested in the collection and presentation of evidence, which is an important competition technique for the parties. The technical means of implementing the principle of competitiveness and technological solutions provide for the open activity of the court to create an environment of trust, conscientious activity of the parties in the use of information technologies and submission of reliable evidence in electronic form.

Key words: administrative process, administrative court, trust, competitive principles, communication, technical means, digital risks.

Постановка питання. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій зумовлює необхідність зміни підходу у дослідженні принципу змагальності з традиційного на динамічний. Цей підхід дозволяє більш предметно розкрити реалізацію принципу змагальності та дослідити правову поведінку сторін адміністративного процесу, що перебуває у центрі реалізації принципу змагальності в умовах розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Поява альтернативних технологічних правових засобів щодо принципу змагальності потребує комплексного дослідження реалізації принципу змагальності та перегляду процесуального законодавства у цій частині.

Стан опрацювання проблематики. Питання принципу змагальності в адміністративному судочинстві розглядалось у працях: В.Б. Авер'янова, Я.О. Берназюка, О.М. Бандурку, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, Д.М. Лук'янця, М.В. Коваліва, І.Б. Коліушка, Т.О. Коломоець, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, О.В. Кузьменко, Р.В. Миронюка, Р.С. Мельника, О. І. Остапенка та ін.

Розвиток інформаційних технологій сприяє застосуванню нових комунікаційних засобів у діяльність суду що потребує дослідження.

Метою статті є дослідження реалізації принципу змагальності в адміністративному судочинстві під час використання інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Спир у сфері публічних правовідносин вирішується в адміністративному судочинстві на основі принципів змагальності та рівноправності сторін. Реалізація принципу змагальності в судочинстві представляє диференційований, взаємопов'язаний комплекс взаємодіючих та взаємозумовлених правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання діяльності сторін щодо реалізації прав і обов'язків, їх мотивація та мета, діяльності суду щодо застосування пра-

ва. Цим установленням відповідають положення ст. 7, 8 та 10 Загальної декларації прав людини, п. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про та політичні права та ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод, які гарантують рівність перед законом і судом, право кожного на справедливий розгляд спору про права та обов'язки незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону [1, с. 187].

Адміністративне судочинство виходить із нормативного закріплення принципу змагальності у Кодексі адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [2]. Закон встановлює роль суду в змагальному процесі, на який лягає обов'язок здійснювати керівництво процесом, роз'яснювати права та обов'язки, попереджати про наслідки вчинення чи не вчинення процесуальних дій, надавати особам, які є сторонами у справі, сприяння реалізації прав, створювати умови для всебічного та повного дослідження доказів, встановлення фактичних обставин, правильного застосування законодавства при розгляді та вирішенні справ з дотриманням незалежності, об'єктивності та неупередженості.

Реалізація принципу змагальності на нормативному рівні є діяльність учасників з реалізації прав та здійснення дій шляхом вибору процесуальних засобів, а також діяльність суду з керівництва процесом і надання учасникам можливості користуватися гарантованими правами.

Доцільно точніше встановити діяльність суду у змагальному процесі. Суд повинен забезпечувати законність в адміністративному процесі та створювати необхідні умови для реалізації прав сторонами, здійснити повне та об'єктивне дослідження обставин справи, має сприяти сторонам надавати своєчасні, пояснення, використовувати достовірні засоби доказування, заявляти належні клопотання. Принцип змагальності визначає систему засобів забезпечення реалізації потреб суспільства та інтересів публічної влади в ефективному та справедливому адміністративному судочинстві. Ці засоби визначені нормами а права та характеризуються поетапною діяльністю сторін і суду.

На думку В. О. Скрипченка, змагальність сторін та диспозитивність – загальні або міжгалузеві принципи судочинства, офіційне з'ясування всіх обставин у справі – галузевий, спеціальний принцип, характерний суто для адміністративного судочинства [3, с. 120].

Вибір правових засобів та реалізація принципу змагальності починається з звернення позивача до суду. На цьому етапі позивач починає взаємодію з відповідачем, направляючи йому документи, пред'явлені до суду, та з судом під час реалізації конституційного права на судовий захист. Дія суду у відповідь виражається у прийнятті позовної заяви, або неприйнятті за за-

значеними у законі підставами. На даному етапі виникають внутрішні зв'язки суду з учасниками, учасників між собою, які формують зміст принципу змагальності та становлять комунікаційну взаємодію. Відповідачу надається право на етапі порушення адміністративної справи в суді отримати позовну заяву та виробити позицію та стратегію дій. Він обирає правові засоби реалізації принципу змагальності. Ці правила втілюються на відповідному етапі у формі та змісті позовної заяви.

О.Г. Костроміна, Г.О. Бабенко зазначають, що адміністративний позов можна визначити як матеріально-правову вимогу позивача про захист прав, свобод та інтересів у публічно-правових відносинах, звернену до адміністративного суду [4, с. 32]

В адміністративному процесі дотримання вимог закону про форму та зміст позовної заяви має значення для відповідача, який із змісту документа може скласти уявлення про те, які вимоги пред'явлені, якими доказами підтверджуються, та визначити напрями захисту. Можуть виникнути труднощі при формулюванні заперечень щодо позову, під час збирання та подання доказів.

Сторони повинні бути звільнені від обов'язку прикладати документи для відповідача, якщо до суду подано документ про направлення поштовим способом рекомендованим листом з повідомленням про вручення або електронним способом. Якщо особа подає позовну заяву в електронній формі, документи для відповідача можуть не прикладатися, оскільки суд, формуючи адміністративну справу у цифровій формі, зможе надати доступ відповідачу до матеріалів справи.

Правовий засіб реалізації права на судовий захист, з якого починається змагальний процес, і проявляється комунікаційна складова принципу змагальності – подання позовної заяви, не набуває нового сенсу в умовах застосування інформаційних технологій. Проте, форма подання та правила змінюються, доповнюються цифровим змістом. Можливість використання цього засобу породжує диспозитивність вибору доступної форми звернення до суду. Використання електронної форми позовної заяви тягне зміну традиційного засобу – подання позову поштою або в канцелярію відповідного суду.

Вибір правового засобу залежить від поведінки позивача та мети. Мета виражається в отриманні доступу до правосуддя. Якщо особа має відповідний технічний пристрій, можливість використовувати для виходу в мережу Інтернет і немає підстав не довіряти технічним компонентам, позовна заява може бути подана онлайн. Довіра породжує поведінкову установку на вибір форми подання заяви. Етап підготовки спра-

ви до судового розгляду потребує активної взаємодії сторін і суду. Етапу підготовки справи до судового розгляду законодавець надає певного значення. Універсальність підготовки характерна для всіх адміністративних справ, а функціональність – у забезпеченні змагальних засад щодо формування доказової бази до судового розгляду.

Функціонал етапу підготовки дозволяє проєктувати розгляд та вирішення адміністративної справи в одному судовому засіданні, якщо дії учасників будуть спрямовані на досягнення мети щодо уточнення фактичних обставин і визначення необхідних доказів. Сторони при підготовці справи до судового розгляду повинні обмінятися процесуальними документами, що підтверджують позицію у справі, передати для ознайомлення докази. Ці дії спрямовані на те, щоб сторони могли максимально ефективно підготуватися до змагального процесу, знати у деталях позицію процесуального супротивника.

Дії сторін щодо реалізації прав на фактичне знання позиції та доказової бази виражають поведінковий напрям принципу змагальності та дотримання конкретної мети. Правовими засобами на даному етапі є події, створені задля формування доказової бази. Ці дії можуть реалізувати за допомогою інформаційних технологій.

Не вважається істотною умовою для суду конкретність технічного засобу та програмного забезпечення, через які сторони зможуть здійснити інформаційну взаємодію за наявності угоди. Угода про інформаційну взаємодію включає технічний і поведінковий компоненти. Технічний пов'язаний з наявністю технічного пристрою та мережі Інтернет, а поведінковий утворюється виходячи з мети використовуваного правового засобу та довіри. Довіра виражається до інформаційних технологій, а й одне одному.

Д.Є. Махаринець зазначає, що інформаційне забезпечення адміністративного судочинства здійснюється в процесі діяльності та взаємодії уповноважених на це суб'єктів та зацікавлених у ході судочинства осіб, а також завдяки застосуванню в ході такої діяльності відповідних засобів інформаційного характеру [5, с. 114].

Правовий засіб забезпечення змагального процесу – обмін документами у письмовій формі доповнюється інформаційним способом, вибір якого визначається волевиявленням сторін та обумовленістю умовами соціального середовища. Для інформаційного взаємодії має бути відкрита, чесна діяльність учасників, яку можна відстежити та на яку можна впливати, що має значення для змагального процесу. З боку суду підготовчі дії мають характер надання сторонам можливості реалізовувати права зазначеними правовими засобами.

У суду на цьому етапі виникає обов'язок роз'яснити учасникам права, особливо наявність можливості направити дії на здійснення процедур примирення, сповістити учасників процесу про початок судового засідання. Така система дозволить уникнути зловживань з боку недобросовісних учасників спору, що ухиляються від отримання юридично значущих повідомлень, тяганини у судах. Інформаційні технології дозволили наділити правовий засіб – судове повідомлення компонентом відповідальності та самостійності. Це виявляється у виборі судового сповіщення, сумлінності при отриманні судової інформації. Вибраний спосіб для учасника пов'язаний з доступністю та довірою до інформаційних засобів.

Електронну форму судового сповіщення у науковій літературі пов'язують із певними ризиками та наслідками. Технічні наслідки утворюються недостатністю судового повідомлення на електронну пошту, визначенням електронного листа до «спаму», відсутністю технічної можливості у певний період отримати повідомлення, технічними неполадками пристрою чи програмного забезпечення.

Правові наслідки пов'язані з несвоєчасним отриманням або не отриманням інформації про рух справи та процесуальні дії. Дані ризики мають бути зрозумілі та правильно сприйняті учасниками адміністративного процесу, які обирають інформаційну форму комунікації із судом. Вибір покладає на сторони негативні наслідки, пов'язані з ризиками, на мінімізацію яких має бути спрямована судова діяльність, активна та сумлінна діяльність сторін.

Наступний етап правозастосовного рівня утворює судовий розгляд. Процесуальні дії сторін спрямовані на доведення позиції, що найбільшою мірою проявляється у збиранні та поданні доказів – перший, необхідний компонент судового доведення, що є для сторін важливим прийомом змагання.

У процесі судового розгляду сторони мають право брати активну участь у дослідженні зібраних доказів і самостійно формувати доказову базу у справі. Історично принцип змагальності формувався під впливом ідеї надання сторонам рівних можливостей донесення органу правосуддя власної правової позиції через усний виступ та особисту передачу доказової інформації [6, с. 21]. До епохи цифровізації для забезпечення реалізації принципу змагальності суди письмово повідомляли осіб, які беруть участь у справі, та перевіряли особисту явку на засідання. Особова участь сторони у процесі підвищує ефективність судового змагання.

Інформаційні технології дають можливість використання нового правового засобу – участь у судовому розгляді через систему веб-конферен-

ції відповідно до Положення про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи [7]. Використання відеоконференцзв'язку виступає додатковою гарантією реалізації принципу безпосередності та усності судового розгляду, додатковим способом реальної матеріалізації засад змагальності та рівноправності, але не позбавлено проблем організаційно-технічного характеру ідентифікації особи. Характер цього засобу як додаткового вчені пов'язують з наявністю правових і технічних проблем, що виникають при проведенні дистанційного судового засідання. Сторона, обираючи спосіб участі у процесі, реалізує право на особисту участь і право бути вислуханим по суті спору.

Для участі у судовому засіданні через веб-конференцію учасники подають до суду заяву в електронному вигляді з додатком електронних зразків документів, що засвідчують особу та підтверджують повноваження.

Суди мають право за своєю ініціативою використовувати системи відеоконференцзв'язку. Законодавство не створює перешкод для застосування відео зв'язку з ініціативи судів. Ініціатива суду в цьому контексті не застосовується для системи веб-конференції. Таке рішення суди можуть приймати під час волевиявлення сторони на участь у судовому засіданні через веб-конференцію. Правовий засіб дає сторонам вибір між двома можливими способами участі у засіданні. Волевиявлення виражається у клопотанні брати участь онлайн у судовому засіданні за наявності технічної доступності. Інформаційний рівень формується із законодавчо встановленого порядку інформаційної взаємодії, правил підключення, вибору технічного засобу та Інтернет-сервісу, правових підстав для дистанційної участі та порядку проведення ідентифікації. Вибір способу участі обумовлений довірою сторін до інформаційних технологій, у зв'язку з тим, що застосування в адміністративному процесі тягне ризик наслідків.

Технічний характер негативних наслідків не залежить від дії учасників та суду, проте впливає з технологічної складової кожного інформаційного засобу, що підлягає використанню. Тому на суд має бути покладено обов'язок попередити учасників про технічні збої та неполадки, які можуть стати перешкодою для реалізації передбачених прав. Правовий характер ризику пов'язані з наслідком у вигляді відкладення судового засідання. Для кожного учасника головною гарантією змагальності є право бути вислуханим та почутим по суті домагань та спору.

Участь традиційним способом дозволяє безпосередньо взаємодіяти з судом, на основу взаємодії впливають психологічні характеристики змагальної комунікації. У разі використання ін-

формаційно-комунікаційних технологій опосередкований зв'язок суду з учасниками неспроможний повноцінно реалізувати тонкощі психологічного контакту. Успіх судових комунікацій залежить від значної кількості чинників.

Відсутність морально-етичного клімату в залі судового засідання та прямої емоційної взаємодії суду та учасників може негативно позначитися на якості комунікації під час розгляду адміністративної справи. Водночас оптимізуються аспекти правозастосовчої діяльності, менші витрати, економія часу, можливість зосередити діяльність суддів на винесенні справедливого рішення.

Відсутність технічної можливості суду не може бути перешкодою до реалізації права сторін на особисту участь. У зв'язку з чим державна політика має бути спрямована на технічну оснащеність судів, якість інформаційних технологій та технічну підготовленість суддівського апарату [8].

Дії суду щодо забезпечення дистанційної участі пов'язані з перевіркою ідентичності особи представляє процедуру ідентифікації. Ідентифікація особи здійснюється відповідно Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації [9]. Реалізація принципу змагальності у межах довіри до цифрових технологій повинна забезпечуватись безпекою передачі інформації та достовірною ідентифікацією учасника. На законодавчому рівні закріпити право суду самостійно у кожній справі, виходячи з обов'язку провести ідентифікацію, керуватись такими критеріями: довіра до учасників та інформаційних технологій; поведінка учасників; рівень інформаційного забезпечення учасників; технічна складова; можливість встановити ідентичність копії документа, що засвідчує особу та представленого до суду з оригіналом, що оглядається за допомогою веб-конференції. Думки учасників повинні враховуватись внаслідок можливої особистої прямої взаємодії. Онлайн участь не спрощує та не розширює доступ до правосуддя.

Адаптуючись під інформаційні технології, що впроваджуються в адміністративне судочинство, принцип змагальності змінюється через механізм реалізації, виявляючись у динамічному зв'язку з етапами розгляду адміністративної справи та залежить від обраних правових засобів сторонами, що характеризує їхню поведінку та діяльність. У цих умовах правові засоби, що утворюють механізм реалізації принципу змагальності, зберігаються та доповнюються технічним аспектом.

Правові засоби, які зазнали технологічної зміни, виходячи з інформаційної спрямованості

та нові технологічні рішення, доцільно об'єднати у дві групи.

До першої групи можна віднести засоби інформаційного забезпечення, спрямовані на вдосконалення змагальної комунікації з судом при використанні інформаційних технологій, які піддаються найбільшій інформаційній зміні – подання позову в електронному вигляді, електронні судові повідомлення, здійснення права на ознайомлення з матеріалами адміністративної справи у електронному вигляді, ознайомлення із судовим рішенням в електронній формі.

До другої групи ставляться засоби реалізації принципу змагальності, створені задля здійснення процесуальних дій учасниками віддалено. Основним правовим засобом у цій групі є дистанційна участь у судовому засіданні за допомогою веб-конференції, нові технологічні рішення, зокрема ідентифікація учасника, збирання, дослідження та оцінка доказів шляхом використання інформаційних технологій, використання перевіреної та безпечної платформи передачі інформації.

Технологічні правові засоби реалізації принципу змагальності та нові технологічні рішення передбачають відкриту діяльність суду щодо формування середовища довіри, сумлінну діяльність сторін з використання інформаційних технологій та подання достовірних доказів в електронній формі. Суд зобов'язаний роз'яснювати процесуальні права учасникам, виражені у формі комунікації між ними та судом за обов'язкової згоди осіб, які беруть участь у справі, та технічної оснащеності учасників, а також суду.

Суд повинен роз'яснити сторонам можливі цифрові ризики, щоб запобігти їх відповідальності за обраний спосіб реалізації правових засобів. З огляду на характер ризику та його цифрову природу слід говорити про цифрові наслідки. У тих ситуаціях, коли нормативний рівень механізму реалізації принципу змагальності не в змозі конкретно встановити межі дії інформаційних технологій, законодавчо має досягатися мінімізація процесуальних ризиків шляхом встановлення термінів, форми та вимог до процесуальної поведінки.

Автори статті «Інформаційні ризики цифрового формату» зазначають, що управління інформаційними ризиками – досить суб'єктивний та складний процес у діяльності організацій, особливо, якщо діяльність пов'язана з конфіденційною інформацією або прихованою інформацією, або просто з великими обсягами інформації, коли імовірність її непередбаченого витoku є досить великою [10, с. 64]. Цифровий ризик повинен бути визначений у законі, наслідки якого мають бути роз'яснені сторонам у всіх випадках, коли особа самостійно обирає спосіб інформаційної взаємодії. Крім випадків, коли вибір ін-

формаційного способу участі у процесі є єдиним доступним способом.

Враховуючи технологічну оснащеність судів та нестабільність інформаційних засобів в судочинстві, держава повинна мінімізувати цифрові ризики шляхом встановлення умов і меж застосування інформаційних технологій, мінімізувати процесуальні ризики за допомогою використання правового прогнозування. Прогнозування застосування права дозволяє оцінити роль суду, спрямовану на мінімізацію ризиків, пов'язаних з інформаційними технологіями.

Процесуальні ризики пов'язані з об'єктивними та суб'єктивними чинниками. Об'єктивні пов'язані з новизною електронного правосуддя, а суб'єктивні з вольовою складовою діяльності щодо вибору правового засобу. Об'єктивні та суб'єктивні причини спричиняють усвідомлення цифрових ризиків. Процесуальний ризик представляє нормативне та логічне обґрунтування негативного результату процесу або результату окремої процесуальної дії для особи, яка об'єктивно «права» в матеріально-правовому спорі та вибудовує процесуальну поведінку належним чином.

Сторони можуть мінімізувати процесуальні ризики. При мінімізації сторонами, ризик настає лише у випадках неможливості змінити форму комунікаційної взаємодії. У такому випадку особа звільняється від негативних наслідків. Мінімізація ризиків проявляється в активній та зацікавленій діяльності сторін. Використання інформаційних технологій диктує учаснику процесу, який погодився на використання інформаційних технологій, вибір форми процесуальної поведінки в умовах існуючої невизначеності, усвідомлене ухвалення відповідальності за негативні сторони згоди.

Висновки. Взаємодія між судом і учасниками процесу через інформаційно-комунікаційні технології вимагає адаптації механізму реалізації принципу змагальності та його зміни на інформативному рівні – шляхом приведення у відповідність норми права, що виражають регулювання комунікативного аспекту принципу змагальності, на рівні реалізації права – шляхом здійснення прав, зумовлених принципом змагальності з допомогою традиційних чи цифрових інформаційних технологій. Реалізація принципу змагальності повинна переосмислюватись та оптимізуватись з урахуванням взаємодії держави та особи щодо принципу взаємної відповідальності. Змагальний процес не може будуватись без відповідальності суду та сторін спору за правильне вирішення справи.

Реалізація принципу змагальності повинна передбачати модель комунікації, в якій на особу, яка бере участь у справі, покладається обов'язок використовувати процесуальні пра-

ва відповідно до призначення, не допускати зловживань, порушень прав і інтересів інших суб'єктів, бути активним, сумлінним, приймати усвідомлені дії з урахуванням ризику настання наслідків.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у змагальній комунікації дає сторонам можливість самостійного вибору способу комунікації з судом, а також право змінити вибір у випадках цифрових помилок і технічних неполадок. Одночасно це накладає обов'язок мінімізувати цифрові ризики. У цьому напрямі створюються відповідні умови: формування технічно оснащеної бази судів; безпечна та конфіденційна діяльність суддів щодо використання персональних даних, а також процесуальної інформації, що направляється та одержується за допомогою інформаційних технологій; правове прогнозування, що дозволяє виявити негативні наслідки у правотворчій та правозастосовчій сферах та впливати на суспільство шляхом підвищення рівня діяльності судових органів; формування середовища довіри, що виключає негативні правові наслідки щодо настання цифрових ризиків.

Інформаційний рівень реалізації принципу змагальності повинен висловлювати потребу суспільства в цифровій судовій комунікації, її доступності та ефективності, що прискорить складні судові процедури та доповнить принцип змагальності інформаційними правовими засобами.

Вибір форми комунікаційної взаємодії залежить від доступності інформаційних технологій, довіри до інформаційних технологій та учасників, які їх використовують, мети, яку ставлять учасники на етапі вибору правових засобів. Це дозволяє учасникам вибирати та реалізовувати в адміністративному процесі традиційні чи технологічні правові засоби залежно від наявних умов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковалів М.В., Стахура І.Б. Принципи адміністративного судочинства: поняття, зміст, система. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична*. 2014. Випуск. 4. С. 174–184.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Скрипченко В.О. Принцип змагальності сторін в адміністративному судочинстві. *Наукові записки ЦДПУ ім. Винниченка. Серія: право*. 2019. Випуск 6. Спецвипуск. Том 1. С. 117–121.
4. Костроміна О.Г., Бабенко Г.О. Інститут адміністративного позову: сучасний стан та

- перспективи розвитку. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 28–34.
5. Махаринець Д.Є. Механізм інформаційного забезпечення адміністративного судочинства. *Юридична наука*. 2020. № 4 (106). С. 110–116.
  6. Берназюк Я.О. Принцип змагальності судового процесу як складова права на справедливий судовий розгляд. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Випуск 3 (87). С. 14–25.
  7. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення Вища Рада Правосуддя від 17.08.2021 р. № 1845/0/15-21. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#Text>.
  8. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки: Указ Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>.
  9. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного демографічного реєстру та надання з нього інформації, взаємодії між уповноваженими суб'єктами, а також здійснення ідентифікації та верифікації: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.10.2017 р. № 784. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2017-%D0%BF#Text>.
  10. Данченко О.Б., Ланських Є.В. Семко О.В. Інформаційні ризики цифрового формату. *Вісник Черкаського державного технологічного університету*. 2020. № 3. С. 58–66.